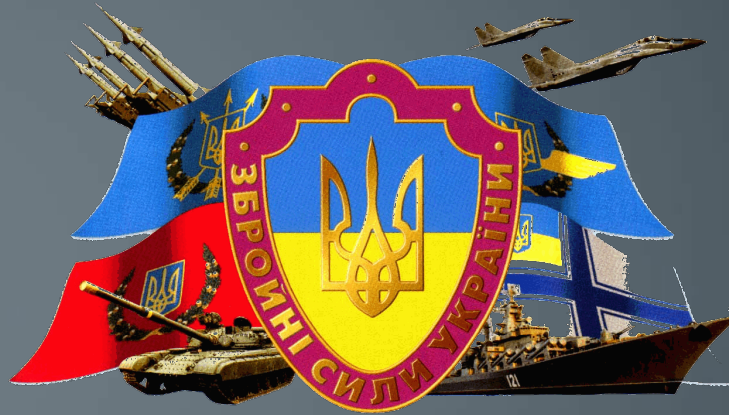

Житомирський торговельно-економічний фаховий
коледж
Київського НТЕУ

Кабінет захисту Вітчизни
Викладач Батеньков О.Л.

Розділ 3 Статути Збройних Сил України

Тема 3.1. Військовослужбовці та відносини між ними. Військова дисципліна

Тема 3.1

Військовослужбовці та відносини між ними. Військова дисципліна

План

1. Військові звання, знаки розрізнення і форма одягу військовослужбовців
2. Обов'язки солдата
3. Відносини між військовослужбовцями
4. Військова дисципліна

1 питання: Військові звання,
знаки розрізнення і форма одягу
військовослужбовців

Статути Збройних Сил України — це
зведення законів військової служби, на
основі яких проходять повсякденне життя,
виховання, навчання, бойова діяльність
військ; у них роз'яснюється, як воїн має
нести військову службу і навчатися
військової справи, щоб бути надійним і
вмілим захисником України

Статути Збройних Сил України поділяють на:

- загальновійськові статутуи
- статутуи родів військ

До загальновійськових статутів належать:

1. Статут внутрішньої служби
2. Дисциплінарний статут
3. Статут гарнізонної та вартової служб
4. Стройовий статут

Статут внутрішньої служби ЗСУ визначає загальні права та обов'язки військовослужбовців і стосунки між ними, обов'язки основних посадових осіб, правила внутрішнього розпорядку у військовій частині та її підрозділах

Дисциплінарний статут ЗСУ визначає сутність військової дисципліни, обов'язки військовослужбовців щодо її додержання, види заохочень і дисциплінарних стягнень, права командирів щодо їх застосування, а також порядок подання й розгляду заяв, пропозицій і скарг

Статут гарнізонної та вартової служб ЗСУ

визначає організацію і порядок несення гарнізонної та вартової служб, права і обов'язки посадових осіб гарнізону та військовослужбовців, які залучаються для несення цих служб

Стройовий статут ЗСУ визначає: **стройові** прийоми і рухи без зброї та зі зброєю; строї і дії підрозділів і військових частин у пішому порядку і на машинах; порядок виконання військового вітання і проведення стройового огляду; місце Бойового прапора у строю, порядок його внесення і винесення; обов'язки військовослужбовців перед шикуванням і в строю та вимоги до їх стройового навчання

Військові звання, знаки розрізнення і форма одягу військовослужбовців

Кожному військовослужбовцю і військовозобов'язаному присвоюється військове звання відповідно до Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу».

Встановлено такі військові звання Збройних Сил України:

Рядовий склад

Армійські

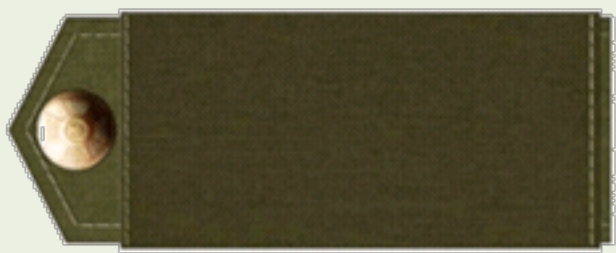
Корабельні

Рекрут

Рекрут

Знаки розрізнення не передбачені

Солдат

Матрос

Старший солдат

Старший матрос

Сержантський і старшинський склад

Молодший сержантський і старшинський склад

Армійські

Корабельні

Молодший сержант

Старшина 2-ї статті

Сержант

Старшина 1-ї статті

Старший сержантський і старшинський склад

Армійські

Старший сержант

Головний сержант

Штаб-сержант

Корабельні

Головний старшина

Головний корабельний старшина

Штаб-старшина

Вищий сержантський і старшинський склад

Армійські

Майстер-сержант

Старший майстер-сержант

Головний майстер-сержант

Корабельні

Майстер-старшина

Старший майстер-старшина

Головний майстер-старшина

Молодший офіцерський склад

Армійські

Корабельні

Молодший лейтенант

Молодший лейтенант

Лейтенант

Лейтенант

Молодший офіцерський склад

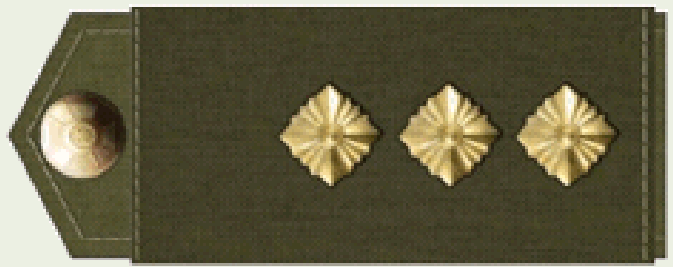

Армійські

Флотські

Старший лейтенант

Старший лейтенант

Капітан

Капітан-лейтенант

Старший офіцерський склад

13

Армійські

Корабельні

Майор

Капітан 3-го рангу

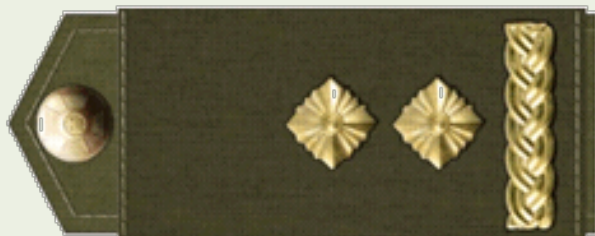
1

Підполковник

Капітан 2-го рангу

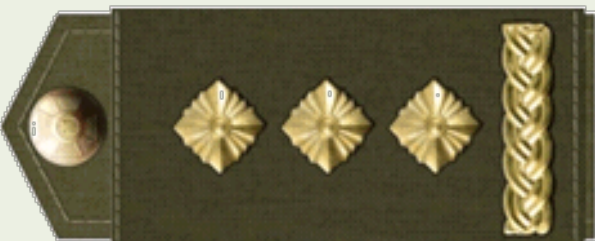
2

Полковник

Капітан 1-го рангу

3

Вищий офіцерський склад

Армійські

Флотські

1

Бригадний генерал

Коммодор

2

Генерал-майор

Контр-адмірал

Вищий офіцерський склад

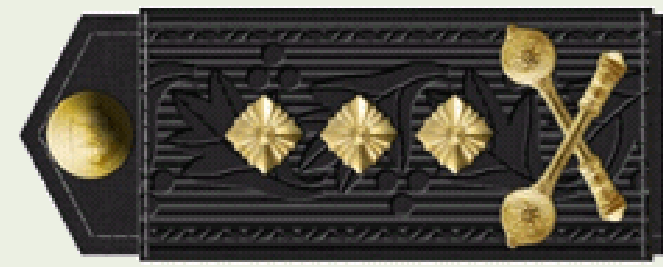
Армійські

Генерал-лейтенант

Флотські

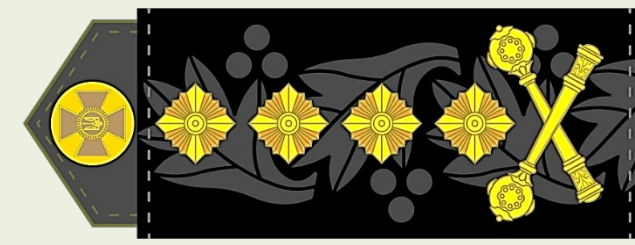
Віце-адмірал

Генерал

Адмірал

Знаки розрізнення на військовій формі одягу

відповідають військовому званню і роду військ. Це:

- ✓ погони зі знаками розрізнення військових звань,
- ✓ нарукавні й нагрудні знаки,
- ✓ знаки і емблеми на головних уборах, комірах, погонах

ПОГОНИ

На погонах офіцерів розміщуються ромбічні зірки, плетінки або булави відповідно до складу офіцерів, нашивки у офіцерів ВМС, а у сержантів і старшин пришиваються нашивки відповідно до військового звання

нарукавні знаки

нагрудні знаки

ЗБРОЙНІ СИЛИ УКРАЇНИ

Санітарний ідентифікатор на бронезилет

емблеми на комір

Беретні знаки

**Загально-
військовий**

**Повітряні
Сили**

**Військово-
морські
Сили**

**Механізовані
війська**

**Танкові
війська**

**Ракетні війська
і артилерія**

Беретні знаки

Високомобільні
десантні війська

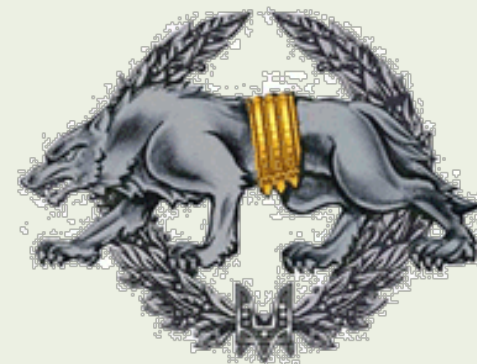
Протиповітряна
оборона та
зенітно-ракетні
війська

Гірська піхота

Сили
спеціальних
операцій

Сили
спеціальних
операцій
Військово-
морських
Сил

Військова
служба
правопорядку

Емблеми на кашкет

**Сухопутні
війська**

**Повітряні
Сили**

**Військово-морські
Сили**

**Знак на польовий
кашкет**

Кокарда на кашкет-безкозирку

**Військово-
морські
Сили**

Знак на пілотку

Авіація

Форма одягу військовослужбовців встановлюється наказом Міністра оборони України

Право на носіння військової форми одягу мають:

військовослужбовці, військовозобов'язані під час проходження зборів, резервісти, курсанти, ліцеїсти, а також особи, звільнені з військової служби в запас або у відставку з наданням права носіння військової форми одягу

Військову форму одягу встановлено:

- ✓ парадна,
- ✓ парадно-церемоніальна
- ✓ парадно-вихідна,
- ✓ повсякденна;
- ✓ польова (у ВМС— службова морська);
- ✓ спеціальна;
- ✓ спортивна

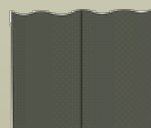
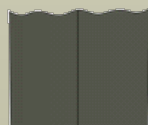
Кожний з цих видів поділяють на літню, демісезонну та
зимову

Військову форму одягу носять:

парадну — на парадах, під час вручення державних нагород, бойових прапорів; під час одержання державних нагород, прийняття військової присяги, випуску з військових закладів освіти; у складі почесної варти; в дні річних свят військової частини, корабля; під час відрекомендування безпосереднім начальникам при призначенні на посаду і присвоєнні військового звання;

парадно-церемоніальна — особлива парадна форма одягу для особового складу військовослужбовців Почесної варти Збройних Сил України;

парадно-вихідну — у святкові дні; на урочистих засіданнях та офіційних прийомах і під час покладення вінків до пам'ятників і на могили воїнів

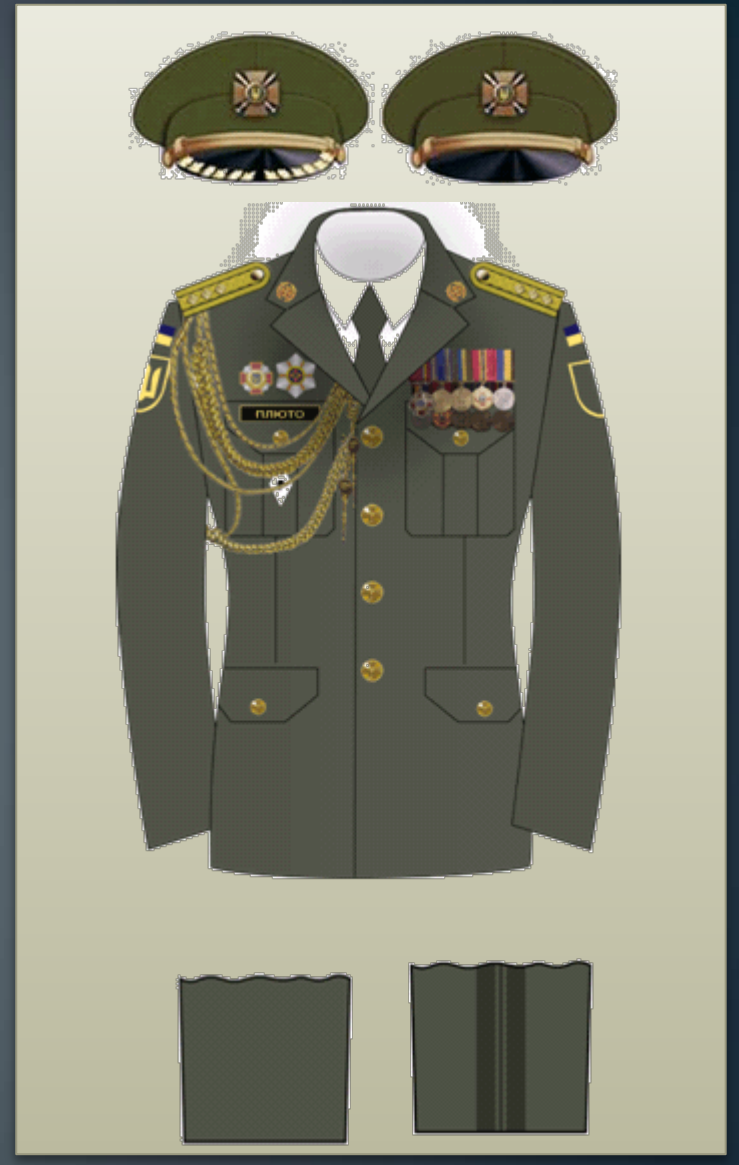
Парадна

Парадно-вихідна

**Парадно-
церемоніальна**

**Парадна для
урочистих заходів**

повсякденна — під час роботи (чергувань, якщо при цьому не передбачено носіння зброї) у штабах, управліннях, установах і закладах, а також у всіх інших випадках, коли не передбачено носіння парадної, парадно-вихідної, польової форми одягу;

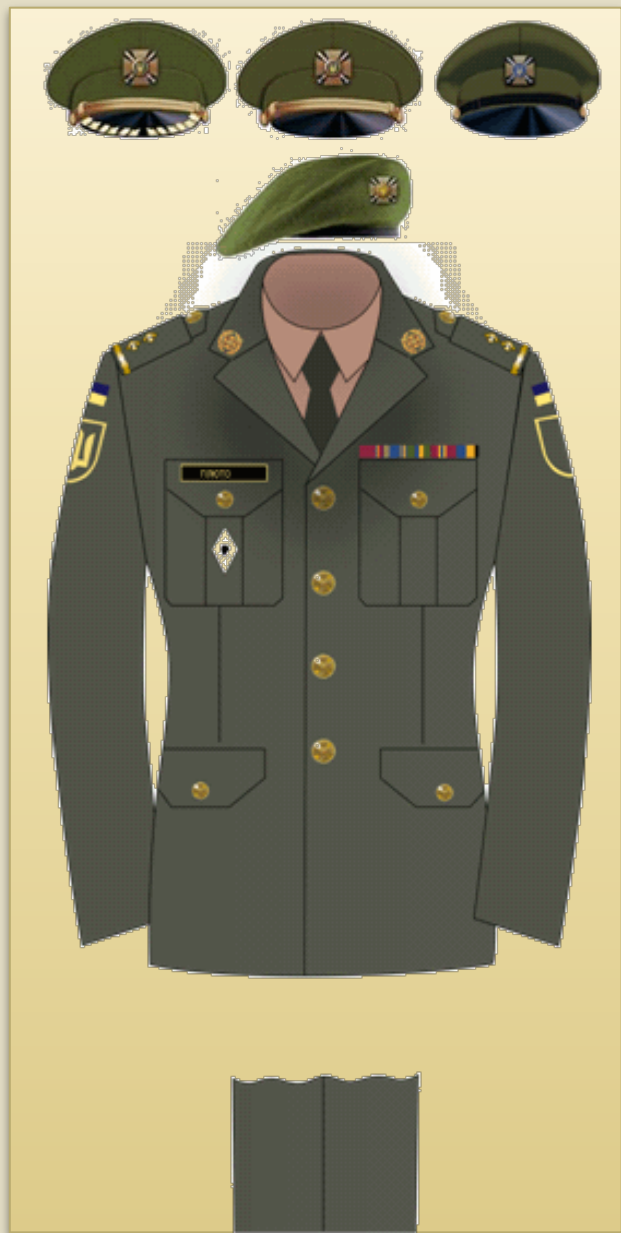
польова — під час виконання бойових (навчально-бойових) завдань, на бойових чергуваннях, заняттях з бойової підготовки та під час несення служби в добових нарядах;

спеціальна — під час виконання певних робіт з обслуговування техніки, господарських, будівельних робіт;

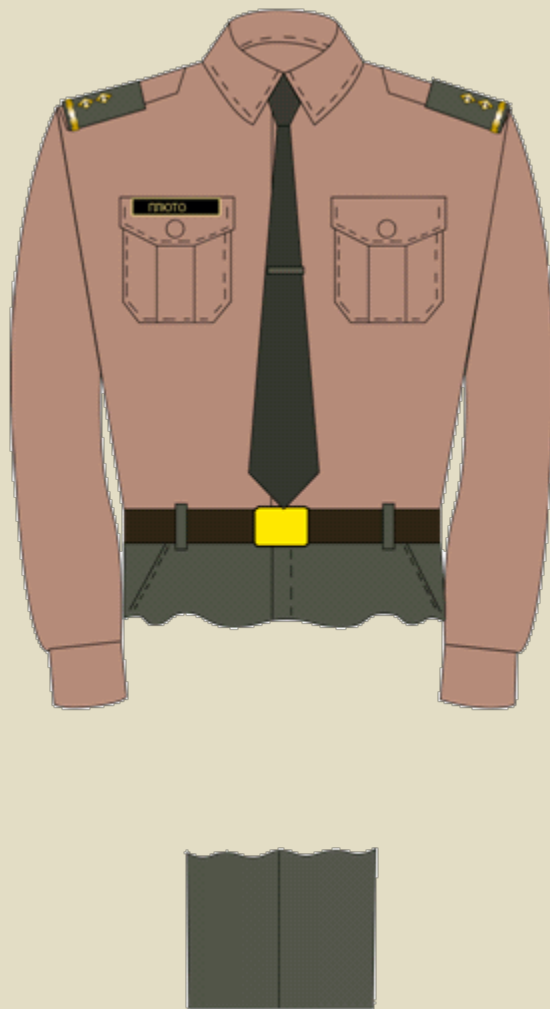
спортивна — під час проведення спортивних занять і змагань, індивідуальних тренувань

Повсякденна

Спортивна

Полюва

2 питання

Обов'язки солдата у повсякденній діяльності

**Солдат у мирний і воєнний час
відповідає за точне і вчасне виконання
покладених на нього обов'язків і
поставлених перед ним завдань, а
також за утримання у справному стані
своєї зброї, за збереження техніки і
виданого йому майна.**

**Він підпорядкований командирові
відділення.**

Солдат зобов'язаний:

-виявляти повагу до командирів (начальників) і старших;

-шанувати честь і гідність товаришів по службі, дотримуватися правил військової ввічливості, поведінки і привітання;

-зразково виконувати службові обов'язки, сумлінно вивчати військову справу; засвоювати все, чого навчають командири (начальники); бути готовим до виконання завдань, пов'язаних із захистом народу України;

-зберігати державну таємницю;

-точно, ініціативно і сумлінно виконувати накази командирів (начальників);

-повсякденно загартовувати себе, вдосконалювати свою фізичну підготовку;

-досконало володіти зброєю і технікою, тримати її завжди справною, вичищеною, готовою до бою;

- постійно бути за формою та охайно вдягненим, дотримуватися правил особистої та громадської гігієни, охайно носити одяг і взуття, своєчасно й акуратно лагодити його, щоденно чистити та зберігати зброю у визначених місцях, дорожити державним і військовим майном;
- бути хоробрим і дисциплінованим, не допускати негідних вчинків і утримувати від них інших; неухильно виконувати правила безпеки під час використання зброї, в роботі з технікою та в інших випадках, а також дотримуватися правил пожежної безпеки;
- під час перебування поза розташуванням військової частини не допускати порушень громадського порядку і негідних вчинків щодо цивільного населення;
- знати посади, військові звання і прізвища своїх прямих начальників до командира з'єднання включно

3 питання

Відносини між військовослужбовцями

Начальники та підлеглі, старші та молодші за військовим званням, їх права та обов'язки

За своїм службовим становищем і військовим званням військовослужбовці можуть бути начальниками або підлеглими, старшими або молодшими стосовно інших військовослужбовців

за військовими званнями начальниками є:

сержанти і старшини — для солдатів і матросів однієї з ними військової частини;

майстер-сержанти і майстер-старшини — для сержантів і старшин, солдатів і матросів однієї з ними військової частини;

молодші офіцери — для сержантів і старшин, солдатів і матросів;

старші офіцери з військовими званнями «підполковник», «капітан 2-го рангу», «майор», «капітан 3-го рангу» — **сержантів і старшин, солдатів і матросів;**

генерали, адмірали, полковники, капітани 1-го рангу — **для молодших офіцерів, сержантів і старшин, солдатів і матросів.**

Начальник має право віддавати підлеглому накази і перевіряти їх виконання.

Підлеглий зобов'язаний беззастережно виконувати накази начальника і ставитися до нього з повагою; якщо підлеглий вважає, що стосовно нього вчинено неправомірні дії, він повинен виконати наказ, а після цього може подати скаргу. Начальники — це посадові особи, яким статuti надають певні права і обов'язки щодо підлеглих.

Прямі начальники - начальники, яким військовослужбовці підлеглі за службою, зокрема і тимчасово.

Безпосередній начальник - найближчий до підлеглого **прямий начальник**.

Військовослужбовці, які за своїм службовим становищем і військовим званням не є відносно інших військовослужб. начальниками або підлеглими, можуть бути старшими чи молодшими. Старшинство визначає військове звання. Старші за військовим званням мають право вимагати від молодших за званням додержання військової дисципліни, громадського порядку і форми одягу, а також правил поведінки і військового вітання.

Молодші за званням повинні беззастережно виконувати всі вимоги старших. У разі спільного виконання службових обов'язків військовослужбовцями, що не є підлеглими один одному, коли їх службові стосунки не визначені командиром (начальником), старший із них за посадою, а за рівних посад — старший за військовим званням є начальником.

Правила військової ввічливості, поведінки та військового вітання військовослужбовців.

Стосунки між військовослужбовцями ґрунтуються на взаємній повазі. Усі військовослужбовці під час зустрічі (обгону) вітають один одного, дотримуючись правил, визначених статутом.

З питань служби звертаються один до одного на «ви». Начальники і старші, звертаючись із питань служби до підлеглих і молодших, називають їх за військовим званням і прізвищем або тільки за званням, додаючи в останньому випадку перед званням слово «товариш».

Наприклад: «Солдат Коваленко» або «Товаришу солдат»; «Сержант Шевчук» або «Товаришу сержант»; «Лейтенант Петренко» або «Товаришу лейтенант» .

У вільний від служби час військовослужбовці можуть звертатись один до одного на ім'я, а до начальників і старших — на ім'я та по батькові.

Військовослужбовці повинні бути ввічливими у ставленні до цивільного населення, виявляти особливу увагу до літніх осіб, жінок і дітей, поступатися місцем у громадському транспорті, захищати честь і гідність громадян, сприяти дотриманню громадського порядку, надавати допомогу постраждалим під час нещасних випадків, стихійного лиха.

У громадських місцях, у міському транспорті та приміських поїздах військовослужбовець мусить запропонувати начальникові (старшому) своє місце, якщо немає вільних місць.

Коли під час зустрічі немає можливості вільно розминутися з начальником (старшим), підлеглий (молодший) повинен зійти з дороги і, вітаючи, пропустити його.

Військова ввічливість — це постійний зразок високої культури, скромності й витримки, це збереження військової честі, це обов'язкове військове вітання як один із видів військового ритуалу.

Всі військовослужбовці зобов'язані вітати один одного при зустрічі і при обгоні, зокрема й рівні за військовим званням.

Першими вітаються підлеглі й молодші за військовим званням.

Крім того, військовослужбовці зобов'язані, виконуючи прийоми військового вітання, вшановувати: могилу Невідомого Солдата; братські могили воїнів, які загинули за Україну; бойові прапори військових частин; похоронні процесії, що супроводжуються військовими. Коли виконується Державний Гімн України, військовослужбовці приймають положення «струнко» і прикладають руку до головного убору.

Звертаючись один до одного поза строем, а також віддаючи чи вислуховуючи наказ, військовослужбовці мають стати у стройове положення «струнко», піднести руку до головного убору (в разі його наявності) й опустити її. Віддаючи або вислуховуючи рапорт, військовослужбовець опускає руку від головного убору після закінчення рапорту.

4 питання

Військова

дисципліна та її значення для бойової готовності підрозділу

Військова дисципліна - це бездоганне і неухильне додержання всіма військовослужбовцями порядку і правил, встановлених військовими статутами та іншим законодавством України

Військова дисципліна досягається шляхом:

1. Виховання високих бойових і морально-психологічних якостей військовослужбовців на національно-історичних традиціях українського народу та традиціях ЗС України, патріотизму, свідомого ставлення до виконання військового обов'язку, вірності військовій присязі

2. Особистої відповідальності
кожного військовослужбовця
за дотримання Військової присяги,
виконання своїх обов'язків, вимог
військових статутів

3. Формуванням
правової культури
військовослужбовців

4. Умілим поєднанням повсякденної вимогливості командирів і начальників до підлеглих без приниження їх особистої гідності, з дотриманням прав і свобод, постійної турботи про них та правильного застосування засобів переконання, примусу й громадського впливу колективу

5. Зразковим виконанням командирами військового обов'язку, справедливим ставленням до підлеглих

6. Підтриманням у військових об'єднаннях, з'єднаннях, частинах (підрозділах), закладах необхідних матеріально-побутових умов, статутного порядку

7. Своєчасним і повним постачанням військовослужбовців встановленими видами забезпечення

8. Чіткою організацією і повним залученням особового складу до бойового навчання

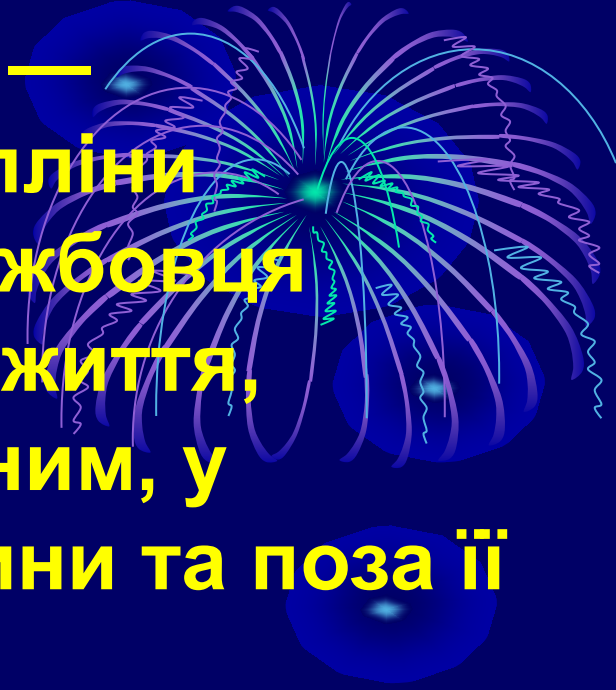

Давно відомо, що у разі дотримання підрозділом міцної дисципліни, у ньому ефективніше відбувається навчання військовослужбовців, у них швидше формуються професійно важливі уміння і навички, що дозволяє ефективніше та якісніше оволодівати довіреною зброєю і технікою

Не є винятком і сьогоднішня — дотримання військової дисципліни обов'язкове для військовослужбовця під час бою та повсякденного життя, знаходження в строю та поза ним, у розташуванні військової частини та поза її межами.

Військова дисципліна є однією з найважливіших умов бойової готовності та боєздатності війська, її наявність дозволяє створити у війську атмосферу єдиного міцного організму, спроможного точно, швидко і надійно діяти в складних умовах сучасного загальновійськового бою.

Обов'язки військовослужбовця з дотримання військової дисципліни

Військова дисципліна зобов'язує
кожного військовослужбовця:

- 1. Додержуватися Конституції та законів України, військової присяги, неухильно виконувати вимоги військових статутів, накази командирів**
- 2. Бути пильним, зберігати державну та військову таємницю**

**3. Додержуватися визначених
військовими статутами правил
взаємовідносин між
військовослужбовцями, зміцнювати
військове товариство**

**4. Виявляти повагу до командирів і
один до одного, бути ввічливими і
додержуватися військового етикету**

**5. Поводитися з гідністю й честю,
не допускати самому і стримувати
інших від не гідних вчинків**

Заохочення та стягнення – важливі
засоби виховання
військовослужбовців і зміцнення ВД.

Заохочення та стягнення, що
застосовують до рядових (матросів),
сержантів (старшин)

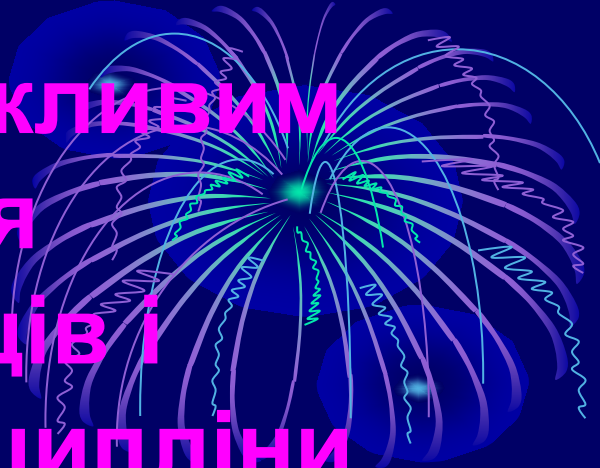

**Заохочення є важливим
засобом виховання
військовослужбовців і**

зміцнення військової дисципліни

**Кожний командир у межах прав,
наданих йому цим Статутом,
зобов'язаний заохочувати
підлеглих військовослужбовців за
старанність, розумну ініціативу та
сумлінне виконання службових
обов'язків**

У разі, коли командир вважає, що наданих йому прав недостатньо для заохочення

військовослужбовців, які відзначилися, він може клопотати про заохочення перед старшим командиром.

Заохочення має бути заслуженим.

При визначенні виду заохочення враховується характер заслуг військовослужбовця та його ставлення до служби за попередній час.

До солдатів (матросів),
сержантів (старшин)
застосовуються
такі заохочення:

1 Оголошення подяки

2 Зняття раніше накладеного
дисциплінарного стягнення

3 Надання одного додаткового звільнення з розташування військової частини чи корабля на берег поза чергою військовослужбовцям строкової служби

4 Надання додаткової відпустки військовослужбовцям строкової служби строком до 5 діб

5 Повідомлення батьків або колективу за місцем роботи чи навчання військовослужбовця до його призову на службу про зразкове виконання ним військового обов'язку та про отриманні заохочення

6 Нагородження грамотою, цінним подарунком або грошовою премією

7 Нагородження військовослужбовця його фотокарткою, в якій він знятий біля розгорнутого Бойового Прапора військової частини

8

**Присвоєння військового звання
старший солдат (старший
матрос)**

9

**Занесення прізвища
військовослужбовця до Книги
пошани військової частини
(корабля)**

10

**Нагородження заохочувальними
відзнаками Міністра оборони
України**

11

Присвоєння сержантам (старшинам) строкової служби, які звільняються в запас, чергового військового звання вищого на один ступінь за військове звання, передбачене штатною посадою, яку обіймав сержант чи старшина до звільнення в запас, до старшини, головного корабельного старшини включно

**Під час відзнаки
військовослужбовця одним із
вказаних заохочень, про це
доводиться всьому
особовому складу підрозділу
на зборах (нарадах), перед
строєм, як виключення —
військовослужбовцю
особисто**

СТЯГНЕННЯ ЗА ПОРУШЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ

У разі невиконання (неналежного виконання) військовослужбовцем своїх службових обов'язків порушення військовослужбовцем військової дисципліни або громадського порядку командир повинен нагадати йому про обов'язки служби, а за необхідності - накладати дисциплінарне стягнення

За вчинення адміністративних правопорушень військовослужбовці несуть дисциплінарну відповідальність за цим Статутом.

За вчинення корупційних діянь чи інших правопорушень, пов'язаних з корупцією, військовослужбовці несуть відповідальність згідно із Законом України "Про боротьбу з корупцією" та Кодексом України про адміністративні правопорушення"

**У разі вчинення злочину
військовослужбовець
притягається до кримінальної
відповідальності.**

**Командири, які не порушили
кримінальну справу за
наявності ознак злочину, несуть
відповідальність згідно із
законом**

На солдатів (матросів) строкової військової служби можуть бути накладені такі стягнення:

1. Зауваження

2. Догана

3. Суворая догана

4. Позбавлення чергового звільнення з розташування військової частини чи корабля на берег

5. Призначення поза чергою в наряд на роботу - до 5 нарядів

6. Позбавлення військового звання старший солдат (старший матрос)

7. Арешт з утриманням на гауптвахті до 10 діб (для в/службовців за контрактом);

8. Попередження про неповну службову відповідність або звільнення з військової служби за службовою невідповідністю (для в/службовців за контрактом)